

MATERIALELE CONFERINȚEI

științifice cu participare internațională

„FARMACIA ETICĂ: ISTORIE, REALITĂȚI ȘI PERSPECTIVE”

dedicată memoriei **Vasile Procopișin** –

Patriarhul farmaciei Moldave, doctor habilitat în

științe farmaceutice, profesor universitar și

Nadejda Ciobanu, doctor în științe farmaceutice,

conferențiar universitar

Chișinău 19-21 aprilie 2018

CONFERINȚA

organiată de
Catedra de farmacie socială „Vasile Procopișin”

sub patronatul
**Universității de Stat de Medicină și Farmacie
”Nicolae Testemițanu”
Facultății de Farmacie**

cu suportul
Asociației Farmaciștilor din Republica Moldova

"Farmacia etică: istorie, realități și perspective", conferință științifică cu participare internațională (2018 ; Chișinău). Conferința științifică cu participare internațională "Farmacia etică: istorie, realități și perspective" : dedicată memoriei Vasile Procopișin - Patriarhul farmaciei Moldave, doctor habilitat în științe farmaceutice, profesor universitar și Nadejda Ciobanu, doctor în științe farmaceutice, conferențiar universitar,

Chișinău 19-21 aprilie 2018. - [Chișinău] : S. n., 2018 (Tipogr. "Imprint Star"). - 267 p. : fig., tab.

Antetit.: Univ. de Stat de Medicină și Farmacie "Nicolae Testemițanu", Fac. de Farmacie, Catedra de Farmacie Soc. "Vasile Procopișin". - Texte : lb. rom., engl. - Rez.: lb. rom., engl. - Referințe bibliogr. la sfârșitul art. - 100 ex.

ISBN 978-9975-3159-5-1.

615:378.661(478-25)(082)=135.1=111

F 23

**ANALIZA DINAMICII DEZVOLTĂRII SISTEMULUI FARMACEUTIC AL
REPUBLICII MOLDOVA PÎNA LA OBȚINEREA INDEPENDENȚEI**

*Zinaida AMBROCI, Vladimir SAFTA**

*Catedra de farmacie socială "Vasile Procopișin", Universitatea de Stat de
Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu”, Republica Moldova*

38

Autor corespondent*: safta.vladimir@usmf.md

Rezumat

Studiul pretinde să elucideze unele aspecte ale evoluției sistemului farmaceutic al Republicii Moldova în perioada anilor 1945-1990. Au fost supuși analizei dinamicii principalii indicatori ce caracterizează evoluția acestui sistem pe parcursul respectivei etape istorice. S-a concluzionat despre dezvoltarea sistemului farmaceutic pe principii extensive.

Abstract

**ANALYSIS OF THE DYNAMICS OF THE DEVELOPMENT OF THE
PHARMACEUTICAL SYSTEM OF THE REPUBLIC MOLDOVA BEFORE
OBTAINING INDEPENDENCE**

The study claims to elucidate some aspects of the evolution of the pharmaceutical system of the Republic of Moldova during the period 1945-1990. The main indicators that characterize the evolution of this system during this historical stage were analyzed. It was concluded about development of pharmaceutical system based on extensive principles.

Introducere

Sistemul farmaceutic în țara Moldovei a luat ființă în a doua jumătate a secolului 18, când au început să apară primele farmacii, spițerii, drogherii de spital și "de obște". Unele studii istorice au pus în evidență 7 etape de dezvoltare a farmaciei Moldovei dintre Nistru și Prut [3]. Cea de-a VI-a etapă numită "sovietică", "socialistă", care a evoluat pe parcursul anilor 1945 - 1990, a avut particularitățile sale, determinate în cea mai mare măsură de așa numitul principiu "al centralismului democratic", ce prevedea centralizarea puterii în toate domeniile, inclusiv și în cel farmaceutic. Ar fi cazul să menționăm că în perioada respectivă RSSM nu a avut nici o lege în domeniul activității farmaceutice, iar Legea ocrotirii sănătății, care era copia Legii respective a URSS, conținea doar două articole ce reglementa domeniul farmaceutic. Ordinele Ministerului Sănătății și ale Direcției Generale a Farmaciilor, la capitolul activității farmaceutice, la fel erau copii ale ordinelor emise de organele centrale de la Moscova.

Necesitatea studiilor istorice multiaspectuale, care să scoată în evidență toți factorii ce au influențat dezvoltarea sistemului farmaceutic pe parcursul acestei perioade, este imperativă.

Scopul lucrării

Analiza indicatorilor de bază ce caracterizează evoluția sistemului farmaceutic al Republicii Moldova în perioada anilor 1945-1990.

Materiale și metode

Ca material pentru studiu au servit datele arhivistice ce conțin indicatori de dezvoltare a sistemului farmaceutic și puținele publicații ce conțin datele respective [1, 2, 3, 4]. Metoda aplicată – analiza dinamicii indicatorilor, fenomenelor și proceselor, analiza de conținut.

Rezultate și discuții

La diverse etape de dezvoltare dinamica indicatorilor ce caracterizează evoluția sistemului este diferită, fapt ce condiționează necesitatea unei analize complexe pentru întreaga perioadă istorică supusă cercetării.

Dinamica indicatorilor absoluți ce caracterizează dezvoltarea sistemului farmaceutic al Moldovei pe parcursul aa.1945-1990 este prezentată în tabelul 1.

Tabelul 1. Dinamica indicatorilor absoluți caracterizează dezvoltarea sistemul farmaceutic al Republicii Moldova pe parcursul aa. 1945-1990

Elementele ale sistemului farmaceutic	1945	1950	1955	1960	1965	1970	1975	1980	1985	1990
1. Uzine, laboratoare și alte unități de producție industrială a medicamentelor	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
2. Farmacii publice:										
a) total, inclusiv;	76	118	134	181	236	304	315	400	423	489
b) sătești;	47	84	90	126	162	208	246	273	281	306
3. Puncte farmaceutice	150	862	1134	1182	1235	1286	1238	1160	1213	1204
4. Depozite farmaceutice	2	2	2	2	3	3	3	3	3	3
5. Controlul calității medicamentului										
a) laboratoare	2	2	2	2	3	3	3	3	3	3
b) cabinete analitice	-	-	10	18	32	48	61	80	157	168
c) mese analitice	17	20	42	60	79	85	92	103	224	199
6. Farmacii de spital										
a) bugetare	28	32	40	51	57	62	65	68	47	40
b) autogestionare	-	-	-	-	-	-	-	-	26	35
7. Cabinete de informare farmaceutică	-	-	-	-	-	-	-	8	31	45
8. Cadre farmaceutice:										
a) total	218	366	521	786	965	1417	1765	2101	2752	3028
b) farmaciști	138	176	249	356	367	536	653	786	1082	1341
c) laboranți-farmaciiști	80	190	272	430	598	881	1112	1315	1668	1687
9. Știința farmaceutică										
a) instituții ocupate în cercetarea farmaceutică	-	-	-	1	2	2	2	2	2	3
b) doctori și doctori habilitați	-	-	-	-	-	3	7	10	11	13

Datele prezentate în tabelul 1 mărturisesc despre principiul extensiv care a predominat în această perioadă de dezvoltare a sistemului farmaceutic al Moldovei. În calitate de indicatori relativi au fost calculate tempourile cincinale în lanț și tempoul mediu cincinal (tabelul 2).

Tabelul 2. Tempourile de creștere/scădere a indicatorilor dinamicii dezvoltării sistemului farmaceutic (%)

Indicator	1945-1950	1950-1955	1955-1960	1960-1965	1965-1970	1970-1975	1975-1980	1980-1985	1985-1990	Media tempoului cincinal
1. Farmacii:										
a) publice total;	155,26	113,56	135,07	130,39	128,81	115,46	113,96	105,75	115,60	123,76
b) inclusiv sătești;	178,72	107,14	140,00	127,57	128,40	118,27	110,98	102,93	108,89	124,77
2. Puncte farmaceutice	574,67	131,55	104,23	104,48	104,13	96,27	93,70	104,57	99,26	156,98
3. Cabinete analitice	-	-	180,00	177,78	150,00	127,08	131,15	196,25	107,01	152,75
4. Mese analitice	117,65	210,00	142,86	131,67	107,59	108,24	111,96	217,48	88,84	137,36
5. Farmacii de spital										
a) bugetare;	114,28	125,00	127,50	111,76	108,77	104,84	104,61	107,35	102,74	111,87
b) autogestionare de spital;	-	-	-	-	-	-	-	387,50	145,16	266,33
6. Cabinete de informație farmaceutică	-	-	-	-	-	-	-	387,50	145,16	266,33
7. Cadre farmaceutice										
a) total;	167,89	142,35	150,86	122,77	146,84	124,56	119,04	130,98	110,03	135,04
b) farmaciști	127,54	141,48	142,97	103,09	146,05	121,83	120,37	137,91	123,71	129,44
c) laboranți-farmaciiști	237,50	143,16	158,09	139,07	147,32	126,22	118,25	126,84	101,14	144,18
8. Doctori și doctori habilitați în farmacie	-	-	-	-	-	233,33	142,86	110,00	118,18	151,09

În tabelul 2 au fost incluși doar indicatorii care au manifestat o dinamică evidentă. Astfel de indicatori ca: numărul întreprinderilor de fabricare a medicamentelor (o singură întreprindere pe toată perioada analizată); numărul de laboratoare pentru controlul calității medicamentelor (2-3 unități), au fost omiși, dat fiind faptul că dinamica lor nu este semnificativă.

Cel mai spectaculos comportament au avut indicatorii ce caracterizează dinamica punctelor farmaceutice, cabinetelor analitice și numărul de doctori în științe farmaceutice care în medie pe cinci ani au crescut în medie cu 50%. O creștere mai mare au avut-o cabinetele de informație farmaceutică însă ele au început să apară abia după a. 1980. Totodată, punctele farmaceutice au manifestat dinamică negativă în perioada cincinalelor 6, 7 și 9. La fel dinamică negativă a manifestat indicatorul „mese analitice” pe parcursul cincinalului al 9-lea. Neținând la aceasta, toți indicatorii în medie pentru 5 ani au avut o valoare a creșterii mai mare de 100%, fapt ce caracterizează pozitiv dinamica dezvoltării sistemului farmaceutic al Republicii Moldova în perioada anilor 1945-1990. Având în vedere importanța subsistemului „cadre farmaceutice” pentru dezvoltarea sistemului farmaceutic în întregime, trebuie menționat faptul că numărul de laboranți-farmaciiști în perioada supusă analizei a crescut cu un tempou ce depășește evident creșterea numărului de farmaciști: diferența în tempourile medii pentru 5 ani constituie 14,74%. Tempoul de creștere de bază caracterizează amploarea creșterii indicatorului respectiv prin raportul dintre ultimul an al șirului dinamic și primul an. Astfel, numărul total de farmacii tip deschis a crescut din 1945 până în 1990 de

6,4 ori (643,42%) iar numărul farmaciilor din mediul rural de 6,5 ori (651,06%). Numărul punctelor farmaceutice au manifestat o creștere de 802,67%.

Numărul cabinetelor analitice, care au început să fie organizate în perioada anilor 1950-1955, a crescut până în a.1990 - de 16,8 ori (1680%), iar al meselor analitice - de 11,7 ori (1170,59%). De 2,7 ori (267,86%) a crescut numărul farmaciilor de spital.

Numărul cadrelor farmaceutice în perioada analizată a crescut de circa 14 ori (1388,99%), inclusiv: numărul de farmaciști-de 9,7 ori (971,74), iar al laboranților-farmaciiști de 21 ori (2108,75%).

Primele titluri științifice de doctor (candidat) în științe farmaceutice pe care le-au obținut specialiștii din sistemul farmaceutic al RSSM au apărut la sfârșitul anilor 60 ai secolului trecut, iar până în a.1990 numărul lor s-a majorat de 4,3 ori (433,33%).

Datele expuse mărturisesc despre dezvoltarea sistemului farmaceutic în perioada analizată pe principii extensive. Totodată, analiza publicațiilor, actelor normative, dar și unele analize expuse în literatura de specialitate, au permis să fie puse în evidență unele direcții intensive de dezvoltare a sistemului farmaceutic, care au contribuit la creșterea rezultativității acestui sistem. Dintre cele mai importante direcții intensive pot fi menționate:

- ✓ organizarea secției de farmacie în cadrul Școlii de Bază de Medicină din Chișinău (1954);
- ✓ înregistrarea asistenței medicale cu asistență farmaceutică (început în 1956);
- ✓ crearea farmaciilor centrale raionale (1962);
- ✓ organizarea facultății de farmacie în cadrul Institutului de Stat de Medicină din Chișinău (1964);
- ✓ aplicarea formei de brigadă a organizării muncii în farmacii (1966);
- ✓ organizarea contabilităților centralizate (1966);
- ✓ legiferarea principiilor generale ale asistenței cu medicamente (1969);
- ✓ aplicarea normativelor de extindere și amplasare a farmaciilor (1970);
- ✓ implementarea noului sistem de stimulare economică (1971);
- ✓ argumentarea științifică a necesarului de medicamente (1975);
- ✓ automatizarea evidenței circulației medicamentelor la depozitele farmaceutice (1976);
- ✓ intensificarea cercetărilor științifice în domeniul medicamentului și activității farmaceutice (1980-1990);

Totuși, în perioada istorică cercetată, principiul extensiv al dezvoltării sistemului farmaceutic a prevalat în raport cu principiul intensiv.

Concluzii:

1. Sistemul farmaceutic al Republicii Moldova, în perioada de după cel de-al doilea război mondial până la obținerea independenței s-a dezvoltat ascendent: numărul personalului farmaceutic a crescut de cca 14 ori, inclusiv al farmaciștilor-de 9,7 ori iar al laboranților-farmaciiști de 21 ori; numărul de farmacii comunitare-de 6,4 ori, a celor de spital-de 2,7 ori; a punctelor farmaceutice -de 8 ori etc.
2. De rând cu dezvoltarea extensivă au fost evidențiate unele acțiuni care au condiționat dezvoltarea pe principii intensive, fapt ce a soldat cu o creștere, fie chiar

nesemnificativă, a calității, eficienței și rezultativității sistemului farmaceutic.

Bibliografie:

1. Кант В.И., Прокопишин В. И. Медицинская и лекарственная помощь в Молдове. Кишинев, Картя молдовеняскэ, 1973, 172с.
2. Прокоришин В.И. Лекарственная помощь в системе советского здравоохранения. Глава IV, М., Медицина, 1982, 160 с.
3. Safta V., Ciobanu N. The over time availability of pharmacies to the population between Dnister and Prut. *Acta Medica Marisiensis, The XIV-th National Congress of Pharmacy from Romania*. Tîrgu-Mureș, 2010, p.123.
4. Safta V. Studiu în vederea perfecționării sistemului farmaceutic în perioada de tranziție la relațiile economice de piață. Autoref.tez.dr.hab.șt,farm., Chișinău, 1998, 40 p.